

دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه جامعه‌شناسی - مقطع دکتری

روابط صنعتی در اروپا و آمریکای شمالی: برخی موضوعات معاصر معرفی و ارزیابی مقاله و تطبیق با روابط صنعتی ایران

ارائه‌ی درس جامعه‌شناسی صنعتی (دکتر اکبری)

کمال رضوی - آذر ۱۳۹۴

سرفصل مباحث

بخش توصیفی

۱. معرفی نویسندگان و روش پژوهشی وی
۲. چکیده‌ی مقاله و ساختار آن
۳. توضیح تفصیلی بخش‌های مقاله

بخش ارزیابی و تطبیق

۱. برگرفتن مدل روابط صنعتی نویسنده از اروپا
۲. برگرفتن مدل روابط صنعتی نویسنده از آمریکای شمالی
۳. تطبیق مدل‌های برگرفته‌شده از مقاله با مدل‌های روابط صنعتی
۴. ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برآمده از مقاله

معرفی نویسنده و روش پژوهشی وی

معرفی نویسنده ✓

کتاب‌های تالیف‌شده توسط نویسنده ✓

جایگاه مقاله در بین آثار نویسنده ✓

روش نویسنده در مقاله ✓

معرفی نویسنده

روى جى. آدامز (Roy J. Adams)؛ معرفى ارائه شده در مقاله

پروفسور روابط صنعتى در دانشگاه مكمستر كانادا

تحقيقات و انتشارات گسترده‌اى درباره‌ى مباحث تطبيقى و نظرى در اين موضوع داشته است

سردبير خبرنامه‌ى روابط صنعتى تطبيقى (Comparative Industrial Relations Newsletter) است.

معرفی نویسنده

- روی جی. آدامز (Roy J. Adams)؛ معرفی تکمیلی
- متولد ۱۹۴۰ و ساکن در کانادا؛ نویسنده، ستون‌نویس روزنامه؛ فعال حقوق بشر و آکادمیسین.
- دارنده‌ی مدرک دکتری دانشگاه ویسکانسین - مدیسون
- در ۱۹۷۳ به کانادا مهاجرت کرده و از آن زمان تا ۱۹۹۳ به تدریس روابط صنعتی در دانشگاه مک‌مستر مشغول بوده است.
- از ۱۹۹۳ به بعد ستون‌نویس روزنامه‌ی *Hamilton Spectator* کانادا بوده و مقالات متعددی را نگاشته است.
- مشارکت بسیار جدی و بزرگی در توسعه‌ی نظریه‌ی روابط صنعتی در آمریکای شمالی داشته است.

معرفی نویسنده

- ▶ **روی جی. آدامز (Roy J. Adams)؛ معرفی تکمیلی**
- ▶ دریافت‌کننده‌ی جایزه‌ی جرارد دیون (Gérard Dion) انجمن روابط صنعتی کانادا به سبب مشارکتش در مباحثات مربوط به روابط صنعتی کانادایی و بین‌المللی بوده است.
- ▶ جدیدترین کتاب وی: «پایان چپ کارگری: شکست کانادا در محافظت و ترویج چانه‌زنی جمعی به عنوان یک حق بشری»
- *Labour Left Out: Canada's Failure to Protect and Promote Collective Bargaining as a Human Right*
- ▶ کاندیدای حزب «دموکرات نو» در انتخابات عمومی انتاریو (۲۰۰۳) از حوزه‌ی انتخابی همیلتون غربی بوده است. تا سال ۲۰۰۷ رئیس‌اجرایی ائتلاف مدنی همیلتون بوده است.

کتابهای تالیف شده توسط نویسندگان

روى جى. آدامز (Roy J. Adams) ؛ کتابها

- 1. *The growth of white-collar unionism in Britain and Sweden : a comparative investigation* / Roy J. Adams. -- Madison : Industrial Relations Research Institute , University of Wisconsin–Madison ,1975.**
- 2. *Dunlop after two decades : systems theory as a framework for organizing the field of industrial relations* / by Roy J. Adams. -- Hamilton ,Ont. : Faculty of Business , McMaster University ,1977.**
- 3. *Towards a more competent labour force : a training levy scheme for Canada* / by Roy J. Adams. -- Hamilton ,Ont. : Faculty of Business ,McMaster University ,1979.**
- 4. *Two policy approaches to labour-management decision-making at the level of the enterprise : a comparison of the Wagner model and statutory works councils* / by R.J. Adams. -- Hamilton ,Ont. : Faculty of Business ,McMaster University ,1984.**

کتابهای تالیف شده توسط نویسندگان

روى جى. آدامز (Roy J. Adams) ؛ کتابها

5. *Two policy approaches to labour-management decision-making at the level of the enterprise : a comparison of the Wagner model and statutory works councils* / by R.J. Adams. -- Hamilton ,Ont. : Faculty of Business ,McMaster University ,1984.
6. *Employment standards as industrial relations sub-system : the Ontario case* / by Roy J. Adams. -- Hamilton ,Ont. : Faculty of Business ,McMaster University ,1986.
7. *The role of management in a political conception of the employment relationship* / by Roy J. Adams. -- Hamilton ,Ont. : Faculty of Business ,McMaster University ,1986.
8. *Labour-management dispute resolution in Canadian heavy industry : the Hilton Works case* / by Roy J. Adams and Isik Zeytinoglu. -- Hamilton ,Ont. : Faculty of Business ,McMaster University ,[1986].
9. *Comparative industrial relations : contemporary research and theory* / edited by Roy J. Adams. -- London : HarperCollinsAcademic ,1991.

کتابهای تالیف شده توسط نویسندگان

روى جى. آدامز (Roy J. Adams) ؛ کتابها

10. *Industrial relations theory : its nature ,scope ,and pedagogy* / edited by Roy J. Adams and Noah M. Meltz. -- Metuchen ,N.J. : IMLR Press/Rutgers University ,1993.
11. *Industrial relations under liberal democracy : North America in comparative perspective* / Roy J. Adams. -- Columbia ,S.C. : University of South Carolina Press , c1995.
12. *Good job ,bad jobs ,no jobs : tough choices for Canadian labor law* / Roy J. Adams , Gordon Betcherman ,Beth Bilson ; with comments by Roger Phillips and John O'Grady. -- Toronto : C.D. Howe Institute ,1995.
13. *Labour left out : Canada's failure to protect and promote collective bargaining as a human right* / by Roy J. Adams. -- Ottawa : Canadian Centre for Policy Alternatives , [2006].

جایگاه مقاله در میان آثار نویسندگان

- مقاله مورد بررسی ما از کارهای نسبتاً متاخر نویسندگان است.
- عمده‌ی آثار نویسندگان به دهه‌ی ۱۹۸۰ مربوط می‌شود.
- آخرین کتاب وی متعلق به سال ۲۰۰۶ است، اما تمام دیگر کتاب‌های وی قبل از سال ۲۰۰۰ نوشته شده‌اند.
- منبع مقاله، مجله‌ی اروپایی روابط صنعتی (European Journal of Industrial Relations)، انتشارات Sage، ۱۹۹۵، جلد اول، شماره ۱، صص. ۴۷-۶۲ است.

روش نویسنده در مقاله

- مقاله متکی بر تحلیل نظری و تطبیقی است.
- مطالعه‌ی تطبیقی اروپای غربی و آمریکای شمالی بر اساس یک مدل نظری از روابط صنعتی
- ارجاع مکرر به رخدادهای تاریخی، اسناد اتحادیه‌های کارگری و مطالعات پیشین در حوزه‌ی روابط صنعتی
- در بررسی هر یک از مولفه‌های مدل مورد نظر، نویسنده سیر تحول تاریخی و تاثیرپذیری دوجانبه‌ی مولفه‌ها با شرایط اجتماعی، اقتصادی و سیاسی وقت را کوشیده مدنظر قرار دهد (روش تاریخی).
- در مجموع باید تصریح کرد روش نویسنده **تاریخی - تطبیقی** است.

چکیده‌ی مقاله و ساختار آن

- «رکود اقتصادی بزرگ» در اوایل دهه‌ی ۱۹۸۰ در آمریکای شمالی و اروپا تاثیری پایدار بر روابط صنعتی داشته است.
- علی‌رغم مشابهت‌های ظاهری، تفاوت‌های مهمی در میزان توان انطباق نهادهای روابط صنعتی در دو قاره با چالش‌ها وجود داشته است.
- نویسنده این تفاوت‌ها را در نسبت با چهار موضوع مورد ملاحظه قرار می‌دهد:
 - ژاپنی شدن
 - ادغام (یکپارچگی) اقتصادی فراملیتی
 - تمرکززدایی از چانه‌زنی جمعی
 - افول اتحادیه صنفی
- وی با بحث درباره‌ی دلالت‌هایی برای مطالعه‌ی دانشگاهی روابط صنعتی، نتیجه‌گیری می‌کند.

مقدمه

- از چشم‌انداز روابط صنعتی، خط تقسیم‌کننده‌ی دوران از زمان جنگ جهانی دوم، «**رکود بزرگ**» اوایل دهه‌ی ۱۹۸۰ بود.
- این رکود، **پایانی بر دوره‌ی ناآرامی اجتماعی و مبارزه‌طلبی کارگری** بود که جرقه‌های حرکت‌های بزرگی به سمت دموکراسی صنعتی بیشتر و رفاه اجتماعی بالاتر را سبب شد و طلیعه‌ی دورانی شد که در آن نمادهای اصلی، رقابت و بهره‌وری بود.
- از یک چشم‌انداز کارگری، برندگان بزرگ تا اکنون **اقتصادهای جنوب‌شرق آسیا** بوده‌اند که در آنها این دوره [رکود] **اشتغال کامل** ایجاد کرد و شرایط را بهبود بخشید، گرچه حقوق و نفوذ کارگری را ترقی نبخشید.
- مسئلاً **عملکرد اقتصادی نسبتاً ضعیف**، یکی از نیروهای عمده‌ای بود که به **فروپاشی کمونیسم** در اروپای شرقی و امپراتوری شوروی کمک کرد که همراه با آن، اثرات درازمدت جدی بر روابط صنعتی تا اکنون داشته است.
- هم در اروپای غربی و هم در آمریکای شمالی، دوران رقابت‌گری [میان بلوک شرق و غرب] برهه‌ای بسیار دشوار برای نیروی کار و جنبش‌های کارگری بود. بیکاری بالا سبب پایین آمدن قدرت چانه‌زنی شد و رفاه اجتماعی و حقوق کارگری یا کاهش یافت یا در فهرست دستور کار سیاست‌گذاری عمومی به شدت پایین آورده شد.

عوامل موثر بر تکوین روابط صنعتی در دهه‌ی ۱۹۹۰

روندهای جاری در روابط صنعتی ماقبل دههی ۱۹۹۰

تکوین روابط صنعتی در دههی ۱۹۹۰

- بیکاری بالا ؛ پایین آمدن قدرت چانه‌زنی
- کاهش رفاه اجتماعی و حقوق کارگری

برهه‌ی رقابت میان بلوک شرق و غرب

- پایانی بر دوره‌ی ناآرامی اجتماعی و مبارزه‌طلبی کارگری
- اشتغال کامل در اقتصادهای آسیای شرقی

رکود بزرگ ۱۹۸۰

- فروپاشی کمونیسم در اروپای شرقی و امپراتوری شوروی
- اثرات درازمدت جدی بر روابط صنعتی تا اکنون

عملکرد اقتصادی نسبتاً ضعیف

- دموکراسی صنعتی بیشتر ؛ رفاه اجتماعی بالاتر
- رقابت و بهره‌وری به عنوان نمادهای اصلی دوران

مبارزه‌طلبی کارگری

(مابین جنگ جهانی دوم و رکود بزرگ ۱۹۸۰)

۱. ژاپنی شدن

۱۶

- ژاپنی شدن چیست؟
- واکنش کارفرمایان غربی به مدل روابط صنعتی ژاپنی
- واکنش دوگانه و مختلط کارگران آمریکای شمالی به مدل روابط صنعتی ژاپنی
- واکنش همنوایانه‌ی کارگران اروپا به مدل روابط صنعتی ژاپنی
- علل تعارض موضع کارگران اروپا و آمریکای شمالی در برابر مدل روابط صنعتی ژاپنی

روند تاریخی منجر به شکل‌گیری الگوی روابط صنعتی ژاپنی

- تشویق اشغالگران به توسعه‌ی اتحادیه‌ها و چانه‌زنی جمعی در ژاپن به عنوان وزنه‌ی تعادلی در برابر بروز بالقوه‌ی مجدد یک مجتمع نظامی - صنعتی
- سازماندهی ۵۰ درصد نیروی کار ژاپنی در قالب اتحادیه‌ها در مدتی کوتاه
- تحمیل شمار زیادی محدودیت بر مدیریت توسط اتحادیه‌ها: امنیت شغلی بالا و شرایط برابرنگرانه‌ی استخدام.

پایان جنگ جهانی دوم

- ممنوعیت چانه‌زنی جمعی برای کارکنان بخش عمومی
- قطع حمایت نیرومند دولتی از چانه‌زنی جمعی در کلیه‌ی بخش‌های اقتصاد
- کوشش کارفرمایان برای بازیابی اقتدار
- آغاز منازعه‌های کارگری - مدیریتی عمده در سرتاسر دهه‌ی ۱۹۵۰ بود.
- در هم شکسته شدن بسیاری از اتحادیه‌ها و کاهش سریع عضویت در اتحادیه

تغییر جهت نیروی کار ژاپنی به چپ‌گرایی

۱. ژاپنی شدن

... ژاپنی شدن چیست؟

- به رغم این، مقاومت نیرومند کارگران ژاپنی در برابر تلاش‌ها برای حذف شرایطی که آنها به دست آورده بودند، به یک **مصالحه‌ی غیررسمی** منجر شد:
- شرکت‌های ژاپنی موافقت کردند که «استخدام دائمی» و شرایط برابرنگرانه را فراهم آورند
- در مقابل، نیروی کارگری تعهد قوی به کار کردن سخت‌کوشانه برای پیشبرد منافع موسسات از طریق پیگیری مستمر بهره‌وری و کیفیت بیشتر از خود نشان دهد.
- این توافق مولود چیزی شد که در غرب اغلب به شکل **غیردقیق** از آن به عنوان «**مدیریت ژاپنی**» یاد شده است.
- اصطلاح مناسب‌تر و با سوگیری کمتر به سمت مدیریت: «**روابط کاری - سازمانی ژاپنی**»

موجودی کالای
پایین

مسئولیت
گروهی برای
عناصر بزرگ
فرایند تولید

مدل روابط
صنعتی ژاپنی

چندمهارتی
شدن تمام
اعضای گروه

پیگیری نظام‌مند
و مستمر
بهره‌وری بیشتر
و کیفیت بهتر

واکنش کارفرمایان غربی به مدل روابط صنعتی ژاپنی

۱. ژاپنی شدن

- واکنش دوگانه و مختلط کارگران آمریکای شمالی به مدل روابط صنعتی ژاپنی
- بیکاری بالا و تضعیف توسط دولت‌ها و کارفرمایان خصومت‌گرا ← موافقت بسیاری از اتحادیه
- بسیاری دیگر اتحادیه‌ها با قدرت و شدت در برابر آنها به عنوان شکل جدیدی از افزایش سرعت و استرس (فشار) به **مقابله** برخاستند.
- یکی از نیرومندترین مواضع علیه ژاپنی شدن توسط اتحادیه کارگران خودروسازی کانادایی (CAW) اخذ شد.

۱. ژاپنی شدن

- ▶ واکنش دوگانه و مختلط کارگران آمریکای شمالی به مدل روابط صنعتی ژاپنی
- ▶ بسیاری از اهالی دانشگاه، به تکنیک‌های جدید خوشامد گفتند و جنبش کارگری را ترغیب کردند که جایگاهش را مورد بازاندیشی قرار دهد.
- ▶ تاسیس کمیته‌ای برای «تکامل کار» توسط فدراسیون آمریکایی کار/کنگره‌ی سازمان‌های صنعتی در اوایل دهه‌ی ۱۹۸۰ برای کاوش پیشرفت‌های اخیر و پیشنهاد پاسخ‌های کارگری مناسب و مقتضی
- ▶ برای بیش از ۱۰ سال: عدم توافق
- ▶ بن‌بست در ماه مه ۱۹۹۴ شکسته شد.
- ▶ پیشنهاد کمیته: برای اینکه اتحادیه‌ها بتوانند به طور داوطلبانه وارد توافق در خصوص سازماندهی مجدد کار می‌شوند، لازم است کارگران توسط اتحادیه‌ها در تمام سطوح موسسه نمایندگی شوند و پاداش‌های کسب‌شده به طور عادلانه بر اساس مذاکره‌ی نیروی کار - مدیریت توزیع شوند.

۱. ژاپنی شدن

❖ واکنش همنوایانه‌ی کارگران اروپا به مدل روابط صنعتی ژاپنی

❖ واکنش کارگری ناسازگارانه‌ی بسیار کمتر

❖ موضع اتحادیه کارگران صنایع فلزات آلمان: «رد کردن CIP (فرایند بهبود مستمر/«کایزن») از اساس غلط است و ممکن است تمامی احتمالات مربوط به یک "فرایند بهبود مستمر تعریف شغل" توسط اتحادیه‌های کارگری را بر باد دهد. «کایزن» باید در غرب به گونه‌ای متفاوت از نحوه‌ی عمل ژاپنی تفسیر شده و اعمال شود و مشتمل بر یک "فرایند بهبود اجتماعی و بوم‌شناختی" باشد»

۱. ژاپنی شدن

- **علل تعارض موضع کارگران اروپا و آمریکای شمالی در برابر مدل روابط صنعتی ژاپنی**
- وضع محدودیت‌های جزئی توسط اتحادیه‌های شمال آمریکا بر مدیریت برای اطمینان از برابری در سطح محل کار
- «انعطاف‌پذیری» بیشتر مدیریت اروپایی در محیط کار نسبت به مدیریت آمریکایی «اتحادیه‌ای شده»
- در اروپا مذاکره‌ی جزئی درباره‌ی پیاده‌سازی روش‌های جدید در بسیاری از کشورها، بیش از آنکه به طور مستقیم به اتحادیه‌ها مربوط باشد، در حوزه‌ی علایق و مسئولیت‌های انجمن‌های کارگری بوده است.
- فحوای روابط صنعتی در آمریکای شمالی برای مدت‌های مدید، مشتمل بر بدگمانی و ظن خصونت‌آمیز بوده است.
- در مقابل، مشارکت بیشتر نیروی کار در تصمیم‌گیری اجتماعی - اقتصادی در اروپا، به اعتماد بیشتر و ظن و بدگمانی کمتر از جانب نیروی کار به فعالیت‌های دیگر «شرکای اجتماعی» منجر شده است.

علل تعارض موضع کارگران اروپا و آمریکای شمالی در برابر مدل روابط صنعتی ژاپنی

رویکرد اتحادیه‌های اروپا

تمرکز اتحادیه بر امور بخشی و ملی
سپردن مذاکره درباره‌ی امور جزئی به انجمن‌های کارگری
اعتماد نسبی و بدگمانی کمتر نسبت به مدیریت

تمرکز اتحادیه بر امور جزئی درون کارخانه
عدم تفویض مذاکرات جزئی به انجمن‌های کارگری
بدگمانی و ظن خصومت‌آمیز و بی‌اعتمادی به مدیریت

رویکرد اتحادیه‌های آمریکای شمالی

۲. ادغام (یکپارچگی) اقتصادی

- ادغام اقتصادی در اروپا
- مواجهه جنبش کارگری و اتحادیه‌های کارگری اروپایی
- ادغام اقتصادی در آمریکای شمالی
- مواجهه اتحادیه‌های کارگری آمریکای شمالی
- تحلیل مغایرت موضع اتحادیه‌های کارگری اروپا و آمریکای شمالی
- علل تعارض موضع کارگران اروپا و آمریکای شمالی در برابر ادغام اقتصادی

۲. ادغام (یکپارچگی) اقتصادی

ادغام اقتصادی در اروپا

- میان‌دهی دهه‌ی ۱۹۸۰: تصمیم به ایجاد یک بازار اروپایی واحد که موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای در جابجایی کالاها، خدمات، نیروی کار و سرمایه را کنار بگذارد.
- تمرکز اولیه‌ی «قانون اروپای واحد سال ۱۹۸۶» بر دادوستد بود؛ توجه اندکی در آن قانون به مباحث اجتماعی نشان داده شده بود.
- در سال ۱۹۸۹ «منشور حقوق بنیادی اجتماعی» توسط سران دولت‌های تمام کشورهای عضو به‌جز بریتانیا مورد پذیرش قرار گرفت. برنامه‌ی عملی با هدف اطمینان حاصل کردن از اینکه کارکنان و کارگران از لیبرالی شدن تجارت منتفع می‌شوند، تصویب شد.

۲. ادغام (یکپارچگی) اقتصادی

- مواجهه جنبش کارگری و اتحادیه‌های کارگری اروپایی
- هیچ‌یک از جنبش‌های کارگری جریان غالب در «اجتماع اروپایی» هیچ مخالفت آشکاری در مقابل این حرکت از خود نشان نداد.
- علت همراهی اتحادیه‌های اروپای شمالی: احساس می‌کردند که قوت زیرساخت‌ها و آموزش و در نتیجه، بهره‌وری بالای آنها به بهره‌مندی نیروی کار از بازار بزرگ‌تر خواهد انجامید.
- علت همنوایی اتحادیه‌های اروپای جنوبی: امیدوار بودند که صورت‌حساب‌های دستمزد پایین‌تر آنها موجب جذب سرمایه خواهد شد.

۲. ادغام (یکپارچگی) اقتصادی

■ ادغام اقتصادی در آمریکای شمالی

- دولت محافظه کار کانادایی برایان مولرونی در میانه‌ی دهه‌ی ۱۹۸۰ پیگیری بازرگانی آزادتر با ایالات متحده را به عنوان ابزاری برای اطمینان از دستیابی به بازار ایالات متحده آغاز کرد.
- در مرحله بعدی، «توافق‌نامه‌ی تجارت آزاد آمریکای شمالی» مطرح شد که قرار بود بازاری میان کانادا، آمریکا و مکزیک ایجاد کند.

۲. ادغام (یکپارچگی) اقتصادی

- ◀ مواجهه اتحادیه‌های کارگری آمریکای شمالی
- ◀ واکنش جنبش کارگری کانادا به شکل پرسروصدایی، منفی بود و به شدت مخالفت کردند.
- ◀ «توافق‌نامه‌ی تجارت آزاد ایالات متحده - آمریکا» به شکلی ملایم مورد مخالفت اتحادیه‌های آمریکایی قرار گرفت.
- ◀ هنگامی که مکزیک نیز وارد معامله شد، اتحادیه‌های آمریکایی لاقبل به میزانی که کانادایی‌های مخالفت کرده بودند، دست به تقابل زدند.

علل تعارض موضع کارگران اروپا و آمریکای شمالی در برابر ادغام اقتصادی

رویکرد اتحادیه‌های اروپا

تلازم ادغام اقتصادی با سیاسی
(پارلمان اروپایی) و دورنمای کنترل
پارلمان توسط مدافعان حقوق کارگری
جدی گرفتن منافع نیروی کار در
تصمیم‌گیری‌ها
اطمینان اتحادیه‌ها از متضرر نشدن
کارگران در اثر تصمیمات مدیریتی

فقدان بدنه‌ی بدنه‌ی تصمیم‌سازی
مافوق‌میلیتی برای تضمین دسترسی
برابر به بازارهای یکدیگر
بیرون گذاشته شدن جنبش‌های
کارگری از تصمیم‌گیری‌ها
سطح بالای بی‌اعتمادی به
سیاستمداران و تاجران

رویکرد اتحادیه‌های آمریکای شمالی

۳. تمرکززدایی از چانه‌زنی

- موضع عمومی کارفرمایان در قبال چانه‌زنی متمرکز
- چانه‌زنی متمرکز و غیرمتمرکز در اروپا
- چانه‌زنی متمرکز و غیرمتمرکز در آمریکای شمالی
- مسیرهای متفاوت رسیدن به چانه‌زنی غیرمتمرکز

۳. تمرکززدایی از چانه‌زنی

- موضع عمومی کارفرمایان در قبال چانه‌زنی متمرکز
- کارفرمایان همواره چانه‌زنی در سطح کارخانه را ترجیح می‌دهند.
- از آنجا که قدرت کارفرما اساساً مبتنی بر کنترل آنها بر موسسه است، اگر به طور کامل بدون محدودیت باشند، همیشه می‌توان انتظار داشت که کارفرمایان امور خود را به صورت فردی پیش ببرند.

۳. تمرکززدایی از چانه‌زنی

مسیرهای متفاوت رسیدن به چانه‌زنی غیرمتمرکز

چانه‌زنی در اروپا: از وضعیت متمرکز و سطح ضعیف چانه‌زنی در سطح موسسه به وضعیت غیرمتمرکز و گرایش به چانه‌زنی در سطح موسسه

چانه‌زنی در آمریکای شمالی: تسلط چانه‌زنی غیرمتمرکز و در سطح موسسه در سرتاسر قرن بیستم

Teamsters wild-cat strike in
Minneapolis .1934

۴. افول اتحادیه

- تفاوت چگالی اتحادیه و پوشش چانه‌زنی
- مقایسه پوشش چانه‌زنی در اروپا و آمریکای شمالی
- تاثیر متفاوت افول اتحادیه در اروپا و آمریکای شمالی

۴. افول اتحادیه

- از زمان «رکود بزرگ» و ظهور مجدد بیکاری دورقمی، قدرت اتحادیه تقریباً در همه جا به یک عقب‌نشینی تن داده است.
- در بسیاری، اما نه همه‌ی کشورها، این ائتلاف توان ملازم با کاهش در عضویت کارگران در اتحادیه بوده است.
- این افول در ایالات متحده جزو نوک‌تیزترین و پرسرعت‌ترین موارد بوده است: چگالی کلی اتحادیه در حال حاضر چیزی پایین‌تر از ۲۰ درصد نیروی کار است و در بخش خصوصی این درصد می‌تواند کمتر از ۱۰ درصد باشد.
- تنزل‌های بزرگی نیز در هلند، فرانسه، بریتانیا و اسپانیا به وقوع پیوسته و افول کمتری نیز در آلمان، ایتالیا و اتریش رخ داده است.

۴. افول اتحادیه

تفاوت چگالی اتحادیه و پوشش چانه‌زنی

- هرچند چگالی اتحادیه می‌تواند با استفاده از رویه‌ی مشابهی در هر کشور مدرن دیگر محاسبه شود، نتیجه‌ی حاصل شده ضرورتاً دلالت یکسانی در هر جا ندارد.
- یک شاخص مهم‌تر که داده‌های بینا - ملی همسان برای آن در دسترس نیست، پوشش چانه‌زنی است.
- در آمریکای شمالی، عضویت اتحادیه و پوشش چانه‌زنی تقریباً یکسان بوده و عضویت اغلب به طور ضمنی به عنوان جایگزینی برای پوشش به کار می‌رود.
- در اروپا این دو مفهوم یکسان نیستند. در واقع در فرانسه، با سقوط عضویت اتحادیه، پوشش چانه‌زنی گسترش قابل ملاحظه‌ای یافت

۴. افول اتحادیه

مقایسه پوشش چانه‌زنی در اروپا و آمریکای شمالی

- در بسیاری از کشورها در اروپا، بخش اکثریتی از افراد کارگر، شرایط استخدامی خود را در نتیجه‌ی تصمیم‌گیری‌ای حاصل از مذاکرات میان نمایندگان کارگران که حافظ منافع آنها هستند و نمایندگان کارفرمایان، حفظ کرده‌اند.
- در مقابل، شرایط حیاتی حدود ۸۰ درصد کارگران آمریکایی و تقریباً ۶۰ درصد کارگران کانادایی ناشی از تصمیماتی است که به صورت یکجانبه توسط کارفرمایان آنها اخذ شده‌اند.
- این وضعیت در نتیجه‌ی این واقعیت که قانون‌گذاری اجتماعی و استخدامی در آمریکای شمالی بسیار نامطلوب‌تر [از اروپا] است، بدتر هم شده است.

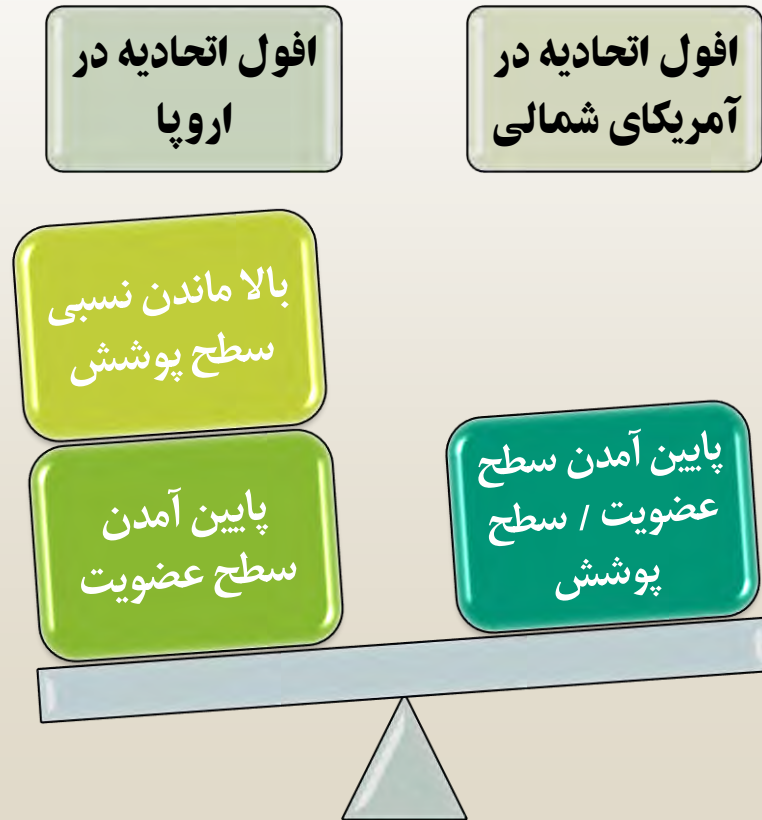
۴. افول اتحادیه

تأثیر متفاوت افول اتحادیه در اروپا و آمریکای شمالی

- افول اتحادیه در آمریکای شمالی نسبت به اروپا بسیار بیشتر جنبه‌ی یک فاجعه‌ی اجتماعی را دارد؛ با لحاظ استثنای بریتانیا که در آن به دلیل تمرکززدایی از چانه‌زنی، پوشش چانه‌زنی با نرخی مشابه در عضویت اتحادیه دچار سقوط شده است.
- در کشورهای اروپایی علی‌رغم تنزل عضویت اتحادیه، منافع کارگری معمول به واسطه‌ی ترکیبی از چانه‌زنی جمعی، هیئت‌های حقوقی کارگری، مشارکت کارگران در هیئت مدیره‌ی صنف و مشارکت نیروی کار در دفاتر نمایندگی اداری اجتماعی - اقتصادی متنوع، به خوبی نمایندگی می‌شود.
- در اروپا، افول اتحادیه به احتمال فراوان، یک عقب‌نشینی موقتی و ناشی از بازار است؛ اما در آمریکای شمالی، این افول متضمن تغییری بنیادی در ماهیت روابط صنعتی است.

۴. افول اتحادیه

تأثیر متفاوت افول اتحادیه در اروپا و آمریکای شمالی

تکامل حوزه‌ی روابط صنعتی

- فراز و فرود حوزه‌ی روابط صنعتی در ایالات متحده
- شاخص‌های افول فرصت روابط صنعتی به عنوان یک حوزه در ایالات متحده
- خط سیر حوزه‌ی روابط صنعتی در اروپا
- تحلیل علل تفاوت در خط سیر حوزه‌ی روابط صنعتی در آمریکای شمالی و اروپا

تکامل حوزه‌ی روابط صنعتی

فراز و فرود حوزه‌ی روابط صنعتی در ایالات متحده

- ▶ به نظر می‌رسد رابطه‌ی مستحکمی میان پیشرفت‌های اقتصادی - اجتماعی و قوت رشته‌های آکادمیک خاص وجود داشته باشد.
- ▶ کافمن: روابط صنعتی به عنوان حوزه‌ای نیرومند برای تحقیق در آمریکا:
 - ▶ در دهه‌ی ۱۹۴۰ ظهور یافت،
 - ▶ طی دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ تبلور یافت،
 - ▶ و تقریباً از دهه‌ی ۱۹۷۰ شروع به افول کرده که تا امروز نیز ادامه یافته است.
- ▶ به گفته‌ی کافمن، این حوزه عمدتاً به این سبب افول یافت که تحت تبعیت اقتصاد کار نهادگرا بود؛ اقتصادی که به نفع رویکردهای کمی‌گرایانه نسبت به نیروی کار طی دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ موقعیت خود را از دست داد.
- ▶ روابط صنعتی به عنوان مطالعه‌ی اتحادیه‌ها و چانه‌زنی جمعی، به سبب مرگ همزمان جنبش کارگری، دچار افول شد.

تکامل حوزه‌ی روابط صنعتی

خط سیر حوزه‌ی روابط صنعتی در اروپا

خط سیر بریتانیا نیز به نظر می‌رسد که در جهت افول فرصت جنبش کارگری است؛ هرچند در اروپا به عنوان یک کلیت، به نظر می‌رسد نوعی خط سیر معارض وجود دارد.

«انجمن بین‌المللی روابط صنعتی»، همراه با دبیرخانه‌اش در «اداره‌ی بین‌المللی کار» در ژنو، شکل‌گیری انجمن‌های ملی روابط صنعتی را تشویق کرده است. در پاسخ، انجمن‌ها در بسیاری از کشورهای قاره‌ی اروپا تشکیل شده‌اند.

در اواخر دهه‌ی ۱۹۸۰ نخستین کتاب که حاوی عبارت روابط صنعتی در عنوانش بود در آلمان ظاهر شد. در همین برهه‌ی زمانی، یک کرسی روابط صنعتی در سوئد برپا شد.

در اواخر دهه‌ی ۱۹۸۰ شبکه‌ای از محققان روابط صنعتی در سرتاسر اروپا ذیل عنوان «شبکه‌ی روابط صنعتی در اجتماع اروپایی» شکل گرفت.

در اوایل دهه‌ی ۱۹۹۰ ائتلافی از دانشگاه‌های اروپایی پدید آمد که برای ارائه‌ی درجه‌ی کارشناسی ارشد روابط صنعتی اروپایی با یکدیگر همکاری می‌کردند.

بعدتر یک ژورنال روابط صنعتی به زبان آلمانی راه‌اندازی شده و اکنون نیز «ژورنال اروپایی روابط صنعتی» وجود دارد.

تکامل حوزه‌ی روابط صنعتی

- ▶ **تحلیل علل تفاوت در خط سیر حوزه‌ی روابط صنعتی در آمریکای شمالی و اروپا**
- ▶ ابتکار اروپای واحد و جایگاه شناخته‌شده‌ی وجه اجتماعی آن: محققان روابط صنعتی بریتانیا به قاره‌ی اروپا علاقمندتر شده، و اهالی قاره‌ی اروپا بسیار بیشتر در معرض دید سنت انگلوساکسون تحقیق روابط صنعتی قرار گرفتند.
- ▶ روابط صنعتی به سبب تمرکز نهادهایشان، در سال‌های اخیر توجه اقتصاددانان را نیز جلب کرده است؛ اقتصاددانانی که در دهه‌های قبل بر مفاهیم بسیار انتزعی مندرج در اقتصاد نئوکلاسیک برای هدایت پژوهش و اندیشه‌شان متکی بودند.
- ▶ به سبب آنچه پیوندی آشکار میان نهادهای استخدامی در کشورهای نظیر آلمان و ژاپن و موفقیت اقتصادی این کشورها تلقی شده، اقتصاددانان شروع کرده‌اند به کاوش نزدیک‌تر در باب تاثیر اقتصادی اشکال متنوع اتحادیه‌ها، انجمن‌های کارفرمایان و چانه‌زنی جمعی
- ▶ برجستگی شدید روابط صنعتی ناشی از ورود قصد و نیت شماری از پژوهشگران خارجی به یادگیری چگونگی کار کردن روابط صنعتی

تکامل حوزه‌ی روابط صنعتی

در حالی که شاید این حوزه مطالعاتی در ایالات متحده با مشکل مواجه باشد، در سطح بین‌المللی به نظر می‌آید جایگاه استواری داشته باشد.

رشد حوزه مطالعات روابط صنعتی در اروپا

۱. ابتکار اروپای واحد و جایگاه اجتماعی آن
۲. رویکردانی اقتصاددانان از اقتصاد نئوکلاسیک و توجه به رویکرد نهادگرا
۳. تلقی پیوند میان نهادهای استخدامی در کشورهایی نظیر آلمان و ژاپن و موفقیت اقتصادی این کشورها
۴. ورود شماری از پژوهشگران خارجی به حوزه‌ی مطالعاتی روابط صنعتی

۱. افول اقتصاد نهادگرا به نفع رویکرد کمی به نیروی کار
۲. مرگ جنبش کارگری

تنزل حوزه مطالعات روابط صنعتی در آمریکای شمالی

برگرفتن مدل روابط صنعتی نویسنده

- مدل روابط صنعتی نویسنده از اروپا
- مدل روابط صنعتی نویسنده از آمریکای شمالی
- مدل روابط صنعتی برآمده از مقاله

- موجودی کالای پایین
- چندمهارتی شدن تمام اعضای گروه
- پیگیری نظام مند و مستمر بهره‌وری بیشتر و کیفیت بهتر
- مسئولیت گروهی برای عناصر بزرگ فرایند تولید

مدل روابط صنعتی ژاپنی

واکنش کارفرمایان

- دهه‌ی ۱۹۶۰: بی‌اعتنایی
- دهه‌ی ۱۹۷۰: توجه دقیق‌تر
- دهه‌ی ۱۹۸۰: درک و تقلید
- دهه‌ی ۱۹۹۰: جایگزینی کامل

واکنش کارگران (اتحادیه‌ها)

- همگرایی توأم با تاکید بر لحاظ فرایند بهبود اجتماعی و بوم‌شناختی

- بازار واحد اروپایی
- قانون اروپای واحد سال ۱۹۸۶
- منشور حقوق بنیادی اجتماعی

ادغام اقتصادی

ابتکار دولت‌ها

- ژاک دلورز و یوروکرات‌های «اجتماع اقتصادی اروپایی»
- پذیرش «منشور حقوق بنیادی اجتماعی» توسط تمام دولت‌ها جز بریتانیا

واکنش کارگران (اتحادیه‌ها)

- همگرایی و موافقت اتحادیه‌های اروپای شمالی و جنوبی بر اساس دو تحلیل متفاوت

- تمرکززدایی / تمرکزگرایی در چانه‌زنی
- مفصل‌بندی در چانه‌زنی
- افول درجه عضویت در عین سطح پوشش اتحادیه‌ای

چانه‌زنی جمعی / افول اتحادیه

واکنش کارفرمایان

- حفظ سطح چانه‌زنی در سطح اتحادیه
- تلاش برای تمرکززدایی از چانه‌زنی در دهه‌ی پایانی قرن

واکنش کارگران (اتحادیه‌ها)

- تن دادن اجباری ناگزیر از تضعیف اتحادیه‌ها
- بالا نگاه داشتن سطح پوشش در چانه‌زنی‌ها علی‌رغم تنزل سطح عضویت

فضای بین‌المللی (تاثیرپذیری از الگوهای فراقاره‌ای مانند ژاپنی شدن)

- موجودی کالای پایین
- چندمهارتی شدن تمام اعضای گروه
- پیگیری نظام مند و مستمر بهره‌وری بیشتر و کیفیت بهتر
- مسئولیت گروهی برای عناصر بزرگ فرایند تولید

مدل روابط صنعتی ژاپنی

واکنش کارفرمایان

- دهه‌ی ۱۹۶۰: بی‌اعتنایی
- دهه‌ی ۱۹۷۰: توجه دقیق‌تر
- دهه‌ی ۱۹۸۰: درک و تقلید
- دهه‌ی ۱۹۹۰: جایگزینی کامل

واکنش کارگران (اتحادیه‌ها)

- مخالفت تند و تیز اتحادیه‌های کارگری
- توافق مه ۱۹۹۴ برای تفویض اختیار به اتحادیه‌ها برای بررسی بازسازماندهی

- توافق‌نامه‌ی تجارت آزاد آمریکای شمالی
- فاقد پیوست‌های اجتماعی
- فاقد بدنه‌ی تصمیم‌سازی مافوق‌ملیتی

ادغام اقتصادی

ابتکار دولت‌ها

- آغازگری دولت محافظه‌کار کانادایی مولرونی در میانه‌ی دهه‌ی ۱۹۸۰
- بی‌توجه به ابعاد اجتماعی بازرگانی آزاد

واکنش کارگران (اتحادیه‌ها)

- مخالفت شدید اتحادیه‌های کانادایی
- مخالفت اتحادیه‌های آمریکایی با ورود مکزیکی به پیمان

- تمرکززدایی تاریخی در چانه‌زنی
- افول درجه عضویت مقارن با تنزل سطح پوشش اتحادیه‌ای

چانه‌زنی جمعی / افول اتحادیه

واکنش کارفرمایان

- فشار همیشگی برای چانه‌زنی به شکل غیرمتمرکز

واکنش کارگران (اتحادیه‌ها)

- سرکوب اتحادیه‌گرایی
- چپ‌گرا توسط دولت
- گرایش به چانه‌زنی
- تمرکززدایی شده

فضای بین‌المللی (تاثیرپذیری از الگوهای فراقاره‌ای مانند ژاپنی شدن)

مدل روابط صنعتی برآمده از مقاله

ملهم از مدل Ray & Ghosh، 2012،

۵۱

ارزیابی روابط صنعتی ایران (بر اساس مدل برآمده از مقاله)

- ژاپنی شدن در ایران
- ادغام (یکپارچگی) اقتصادی: پول واحد اسلامی / سازمان همکاری‌های شانگهای / جمع‌بندی
- تمرکززدایی از چانه‌زنی

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

■ ژاپنی شدن در ایران

■ زمانی آقای منطقی مدیرعامل سابق ایران خودرو مدعی شده بود درصدد اجرای شیوهی مدیریت ژاپنی در این شرکت خودروسازی است.

■ در یک مقاله در ارزیابی این سخن آقای منطقی آمده است: «عملکرد آقای منطقی در ایران خودرو به مثابه کلاغی می مانست که می خواست راه رفتن کبک را بیاموزد اما راه رفتن خود را هم فراموش کرد. او می خواست شیوه مدیریتی ژاپنی ها را در ایران خودرو اجرا کند اما ظاهرا این شیوه، برعکس در ایران خودرو اجرا شد و به جای سوددهی، ورشکستگی و بدهی ۱۱ هزار میلیارد تومانی و به جای خودروی بدون عیب، آتش سوزی پژو ۴۰۵ نصیب سهامداران ایران خودرو شد» (تابنده، ۱۳۹۰).

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

- تحقیقات در سطح آزمایشگاهی برای سنجش امکان اجرای مدل روابط صنعتی ژاپنی
- بررسی سیستم مدیریت ژاپنی (کایزن) و نقش آن در کارآفرینی شرکت های ایرانی (مطالعه موردی: شرکت زامیاد)
- کایزن و بهبود عملکرد کارکنان: مطالعه موردی پلی کلینیک مرکزی صنعت نفت فارس
- اثر بخشی اجرای چرخه مدیریت بهره‌وری با رویکرد کایزن عملیاتی بر بهبود شاخصه‌ای عملکردی واحد آزمایشگاه پلی کلینیک ۱۷ تأمین اجتماعی تهران

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

ژاپنی شدن در ایران: جمع‌بندی

- همین چند نمونه پژوهش (فارغ از ارزیابی ما درباره‌ی کیفیت و جدیت آنها) نشان می‌دهد که مدل روابط صنعتی ژاپنی در ایران هنوز چیزی بیش از «طرحی آزمایشگاهی» نیست.
- داعیه‌های برخی مدیران صنعتی در مورد تحقق الگوی ژاپنی نیز به نظر نمی‌رسد در عمل نمود و تحقیقی یافته باشد.

چه عواملی مانع از تحقق الگوی روابط صنعتی ژاپنی در ایران می‌شود؟

- مدل روابط صنعتی ژاپنی محصول نوعی سازش و مصالحه میان کارفرمایان و اتحادیه‌های کارگری بوده است. در شرایطی که یکی از پایه‌های چنین مصالحه‌ای (اتحادیه‌های کارگری) غایب است، پرسش اولیه این است که آیا اساساً شرایط امکان برای کاربست این مدل در ایران وجود دارد؟

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

ادغام (یکپارچگی) اقتصادی: پول واحد اسلامی

- در منطقه‌ای که ایران در آن قرار گرفته (خاورمیانه و آسیا) تاکنون طرح و برنامه‌ای برای ادغام اقتصادی با کشورهای همسایه در قالب یک الگوی بازار مشترک مطرح نبوده است.
- ایده‌هایی نظیر **پول واحد برای کشورهای اسلامی** گاه مطرح شده است. این ایده اولین بار از سوی مالزی در دهمین اجلاس سران کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی در ۲۰۰۳ مطرح شد.
- برخی از سیاستمداران ایجاد پول واحد اسلامی و **اتحادیه کشورهای اسلامی** را توأمی مطرح می‌کنند. اسلام‌گرایان ترکیه نیز از مبلغان این طرح هستند.
- با توجه به اقتصاد متفاوت و ناهمگن کشورهای اسلامی اجرای یکباره این طرح در تمام کشورهای اسلامی ممکن نیست و بایستی ابتدا در کشورهایی که اقتصادی نزدیک به هم دارند، مانند کشورهای حوزه خلیج فارس (کشورهای صادرکننده نفت) پیاده گردد و ابعاد آن سنجیده شود.

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

ادغام (یکپارچگی) اقتصادی: پول واحد اسلامی

احمدی نژاد در بیست و پنجمین اجلاس عالی کمیته دائمی همکاری اقتصادی و بازرگانی سازمان کنفرانس اسلامی باز مهندسی مبانی نظری اقتصاد اسلامی و طراحی ساختارهای مورد نیاز همانند پول، مقررات گمرکی و موسسات اقتصادی مناسب را به عنوان راهکارهای میان مدت و انجام مبادلات با پول های ملی اعضا، تاسیس بازار مشترک، تعریف سبد ارزی برای معاملات بین کشورهای عضو و فقرزدایی را به عنوان راهکارهای کوتاه مدت ارایه داده است.

پیشتر ایران بحث واحد پول مشترک آسیایی را مطرح کرده بود، در این ارتباط مرکز پژوهش های مجلس بررسی هایی انجام داد که گزارش این بررسی ها به کمیسیون اقتصادی مجلس رسید. در بررسی های بیشتر مشخص شد که به عنوان مثال کشوری با قدرت اقتصادی چون ژاپن هرگز به این سیستم مشترک پولی در آسیا نخواهد پیوست و به این ترتیب چنین پیشنهادی از ابتدا شکست خواهد خورد (تقوی، ۱۳۸۸).

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

ادغام (یکپارچگی) اقتصادی: سازمان همکاری‌های شانگهای

- سازمان همکاری شانگهای سازمانی میان‌دولتی است که برای همکاری‌های چندجانبه امنیتی، اقتصادی و فرهنگی تشکیل شده‌است. این سازمان در سال ۲۰۰۱ توسط رهبران چین، روسیه، قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان و ازبکستان پایه‌گذاری شد. نقش اصلی و تعیین کننده را، در سازمان شانگهای، دو کشور چین و روسیه تشکیل می‌دهند.
- علاوه بر اعضای اصلی، ابتدا مغولستان در سال ۲۰۰۴ و یک سال بعد ایران، پاکستان، هند و افغانستان در سال ۲۰۱۲ به عنوان **عضو ناظر** به سازمان ملحق شدند.
- چهارچوب توافقنامه همکاری اقتصادی کشورهای عضو پیمان نخستین بار در نشست مورخ ۲۳ سپتامبر ۲۰۰۳ تهیه و به امضا رسید. در این نشست رئیس دولت چین پیشنهاد کرد که برنامه بلندمدتی برای **تشکیل منطقه آزاد تجاری** در سازمان تهیه شود. یکسال پس از این پیشنهاد، در ۲۳ سپتامبر ۲۰۰۴، سندی شامل یکصد برنامه مشخص برای افزایش سطح بازرگانی میان کشورهای عضو به امضا رسید.
- در نشست مسکو مورخ ۲۵ اکتبر ۲۰۰۵، دبیر کل سازمان اعلام کرد که پروژه‌های مشترک سازمان در زمینه انرژی دارای اولویت بالا هستند. دستاورد مهم دیگر این نشست توافق برای تشکیل شورای مشترک بانکی بین کشورهای عضو سازمان بود.

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

■ ادغام (یکپارچگی) اقتصادی: سازمان همکاری‌های شانگهای

■ دکتر محمود واعظی در مقاله‌ای با عنوان «سازمان همکاری شانگهای و ایران» در پایگاه مرکز تحقیقات استراتژیک در خصوص همکاری ایران و این سازمان چنین نتیجه‌گیری کرده است:

■ در شرایط فعلی به نظر می‌رسد که سخن گفتن از ارتقای سازمان به یک سازمان کاملاً اقتصادی با توجه به عضویت هند و پاکستان در این سازمان و همچنین نابرابری‌های اقتصادی موجود در آن عجولانه باشد، ضمن آنکه در صورت چنین ارتقایی به احتمال زیاد جهت‌گیری‌های سازمان بر مدار منافع چین - در وهله نخست - و روسیه - در وهله بعد - خواهد چرخید. با نگاه کلی به سازمان شانگهای، آنچه برای ایران بیش از هر چیز اهمیت می‌یابد، استفاده از این سازمان در جهت ایجاد و تحکیم ثبات در محیط امنیتی خویش است، زیرا محیط امنیتی ایران، همپوشی‌های بسیاری با محیط امنیتی سایر اعضای آن دارد (واعظی، ۱۳۸۵).

■ خلاصه: کارکرد احتمالی این سازمان برای ایران صرفاً در بعد امنیتی قابل توجه است نه بعد اقتصادی.

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

ادغام (یکپارچگی) اقتصادی: جمع‌بندی

- دومین عامل مدنظر نویسنده در الگو یعنی ادغام اقتصادی نیز در مورد شرایط ایران چندان قابل کاربست نیست.
- اقتصاد آسیا، کشورهای همسایه ایران و کشورهای واجد پیشینه تاریخی - فرهنگی مشترک (کشورهای اسلامی) نیز بسیار ناهمگون است و این خود مانعی بزرگ مقابل هرگونه طرح ادغام اقتصادی است.
- در این شرایط ناهمگون اقتصادی، و نامولد بودن اقتصاد ایران، در صورت تحقق ادغام اقتصادی فرضی، شرایط از جهات زیادی می‌تواند به ضرر ایران باشد. به سبب نامولد بودن اقتصاد، تجارت آزاد و ادغام اقتصادی بیشتر به معنای قرار گرفتن بازار ایران در معرض هجوم کالاهای تولیدی کشورهای عضو اتحادیه مفروض خواهد بود.

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

تمرکززدایی از چانه‌زنی

- کنوانسیون شماره ۹۸ سازمان بین‌المللی کار مربوط به حق سازمان دهی و چانه‌زنی جمعی است.
- این کنوانسیون که به کاربرد اصول حق سازماندهی و چانه‌زنی جمعی مربوط می‌شود، در سال ۱۹۴۹ تصویب و در سال ۱۹۵۱ اجرایی شد.
- کشورهایی که کنوانسیون را پذیرفته‌اند: افغانستان، بحرین، برونئی، کانادا، چین، هند، ایران، کره شمالی، لائو، مالدیو، جزایر مارشال، عمان، پالاو، قطر، عربستان سعودی، سومالی، سودان جنوبی، تایلند، تووالو، امارات متحده عربی، آمریکا، ویتنام.

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

تمرکززدایی از چانه‌زنی

قانون کار ایران در «فصل هفتم - مذاکرات و پیمانهای دسته جمعی کار»، ماده ۱۳۹ به چانه زنی جمعی می‌پردازد:

با توجه به مفاد این ماده در صورتی که توافق جمعی منافع اقتصادی و سیاسی را به مخاطره بیندازد، دولت این حق را برای خود قائل است که در توافقیها مداخله کند و این در تضاد با کنوانسیون‌های شماره ۹۸ و ۱۵۴ است.

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

تمرکززدایی از چانه‌زنی

قبل از تشکیل سازمان‌های کارگری حق چانه‌زنی تقریباً در ایران وجود نداشت. حقوق کارگران محدود و در چارچوب قراردادهای بین کارگر و کارفرما بود.

پس از تشکیل اتحادیه‌های کارگری، کارگران در بعضی از صنایع از سازوکارهای چانه‌زنی جمعی برای حفظ منافع خود استفاده کردند و قوانینی در ایران نیز برای حق چانه‌زنی تصویب شد. گرچه محدودیت‌هایی که برای آن قایل است، سبب می‌شود که کارگران ایران راهی طولانی برای اجرای حق چانه‌زنی جمعی در پیش رو داشته باشند (سازگارا)

تمرکزگرایی یا تمرکززدایی در چانه‌زنی‌های جمعی در مورد ایران نیز سالبه به انتفاء موضوع است. چرا که اساساً چانه‌زنی جمعی به شکل جدی و به عنوان یک رویه‌ی مستقر در ایران وجود ندارد که مسئله‌ی تمرکز یا عدم تمرکز آن در روابط صنعتی ایران قابل بررسی باشد.

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

عوامل چهارم در روابط صنعتی

اشاره شد که از ابتکارهای قابل برگرفتن از مقاله‌ی آدامز، افزودن عامل چهارم به عوامل سه‌گانه‌ی رایج در مدل‌های روابط صنعتی است: نهادهای فراملیتی.

نهادهای فراملیتی گسترده‌ی وسیعی از نهادها و سازمان‌ها را در بر می‌گیرند که کنشگری و تصمیمات آنها تصمیم‌گیری بر روابط صنعتی دارد که دست کمی از کنش و تصمیمات سه عامل اصلی دیگر (دولت، کارگران و کارفرمایان) ندارد. به عنوان نمونه می‌توان موارد زیر را ذکر کرد:

اتحادیه اروپا، نفتا (توافق‌نامه‌ی تجارت آزاد آمریکای شمالی)

سازمان ملل: شورای امنیت؛ مجمع عمومی؛ سازمان بین‌المللی کار؛ آژانس بین‌المللی انرژی اتمی

شرکت‌های فراملیتی

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

عوامل چهارم در روابط صنعتی

نقش نهادهای فراملیتی در اقتصاد ایران را به روشنی می‌توان نشان داد.

وضعیت اقتصادی ایران و روابط صنعتی آن در سال‌های گذشته در اثر تصمیمات یکی از همین نهادهای فراملیتی (شورای امنیت سازمان ملل) دستخوش تغییرات بنیادی شد و تاثیر تحریم‌های ناشی از قطعنامه‌های سازمان ملل بر اقتصاد ایران امری مورد اجماع میان بخش کثیری از کارشناسان اقتصادی است.

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

- عامل چهارم در روابط صنعتی: شرکتهای فراملیتی
- یکی دیگر از نهادهای فراملیتی که نقش آنها در روابط صنعتی ایران قابل بررسی است، حضور احتمالی «شرکتهای فراملیتی» در اقتصاد ایران است.
- ذهنیت منفی نسبت به سرمایه گذاری کشورهای خارجی در کشورمان که از تجربه ناموفق تاریخی در این زمینه ناشی می شود، موجب قطع همکاری کشور با شرکتهای فراملیتی (به جز در زمینه های خاص مانند نفت) شده است.
- تجربه موفق برخی از کشورهای درحال توسعه مانند چین، کره جنوبی و هند که در بیست سال اخیر توانسته اند با اتخاذ سیاستهای مناسب، اهداف توسعه طلبانه شرکتهای فراملیتی را بر هدف توسعه کشورشان منطبق کنند، به روشنی گویای ظرفیت حضور شرکتهای فراملیتی در اقتصاد یک کشور است.

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

- عامل چهارم در روابط صنعتی: شرکتهای فراملیتی
- یک شرکت فراملیتی شرکتی است که در خارج از کشور مبداء، شعباتی را با مشارکت خارجی ایجاد نموده باشد و یا اینکه در خارج از کشور مبداء دارای امکانات تولیدی و یا خدماتی باشد.
- عدهای از تحلیلگران اقتصادی نظیر «گوندرفرانک، دوس سانتوس، پل باران، سویزی» معتقدند برآیند منافع حاصل از عملکرد شرکتهای فراملیتی در کشورهای میهمان به خصوص کشورهای در حال توسعه منفی است: وابستگی بیشتر.
- عدهای دیگر نظیر «شومپیتتر، کالبرایت، براون» معتقدند که یکی از ابزارها و امکانات مورد نیاز کشورهای در حال توسعه جهت نیل به فرایند توسعه سرمایه خارجی از طریق گسترش فعالیت شرکتهای فراملیتی در کشورهای مزبور است.

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

- عامل چهارم در روابط صنعتی: شرکتهای فراملیتی
- عوامل تاثیرگذار بر ساختار سازمانهای چندملیتی که مربوط به کشور مقصد هستند، عبارتند از:
 - ۱. سیاستهای ملی؛
 - ۲. محدودیتهای قانونی؛
 - ۳. فاصله (بعد مسافت)؛
 - ۴. تعداد جمعیت؛
 - ۵. مواد خام؛
 - ۶. بازارها (Davis, 2004:54)
- در چهار عامل آخر به نظر نمی‌رسد مانعی وجود داشته باشد؛ مسئله‌ی ایران مربوط می‌شود به دو عامل نخست.

ارزیابی روابط صنعتی ایران بر اساس مدل برگرفته

- عامل چهارم در روابط صنعتی: شرکتهای فراملیتی
- مشارکت شرکتهای چندملیتی در اقتصاد ایران می تواند اثرات و پیامدهای دوگانه‌ای داشته باشد.
- اگر بستر حقوقی و سیاست‌های تشویقی/تحریمی مناسب برای فعالیت این شرکتهای فراهم شود، حضور این شرکتهای می تواند در اقتصاد موثر و مفید باشد.
- بستر حقوقی و سیاست‌های مذکور به بهبود روابط صنعتی در ایران نیز یاری می‌رساند. چرا که ناگزیر قوانین مربوط به کار و نقش‌آفرینی دولت در روابط صنعتی باید بتواند خود را به استانداردهای جهانی نزدیک کند تا قادر به جلب مشارکت شرکتهای چندملیتی باشد.
- از سوی دیگر، فراهم نبود بسترهای حقوقی مذکور می‌تواند با تضعیف دو عامل کارفرمایان داخلی و کارگران، موجب تنزل روابط صنعتی نیز شود.

منابع

- تابنده، علی. ۱۳۹۰. «نقدی بر اظهارات اخیر مدیر عامل پیشین ایران خودرو: مدیریت ژاپنی در ایران خودرو و آثار آن!». پایگاه فرارو. ۱۶ فروردین ۱۳۹۰. کد خبر: ۷۲۶۵۸.
- ملکی رضا، محمد نوری زاده، مهدی ثامنی. ۱۳۸۹. «بررسی سیستم مدیریت ژاپنی (کایزن) و نقش آن در کارآفرینی شرکت های ایرانی (مطالعه موردی: شرکت زامیاد)». اولین کنفرانس بین المللی مدیریت و نوآوری. پایگاه سیویلکا. http://www.civilica.com/Paper-MIEAC01-MIEAC01_830.html
- شریفی مسلم، نیک پور بهمن، اکبری فیض اله، مجلسی فرشته، رحیمی عباس. ۱۳۸۷. «کایزن و بهبود عملکرد کارکنان: مطالعه موردی پلی کلینیک مرکزی صنعت نفت فارس». پاییز ۱۳۸۷، دوره ۱۱، شماره ۳۳، صص. ۱۷-۲۲.
- ریسی، پوران، بگدلی، فریبا، دلپسند، منصور، کرمانی حسکویی، مهرداد، آذری پور ماسوله، حسن. ۱۳۸۸. «اثر بخشی اجرای چرخه مدیریت بهره وری با رویکرد کایزن عملیاتی بر بهبود شاخص های عملکردی واحد آزمایشگاه پلی کلینیک ۱۷ تامین اجتماعی تهران». مدیریت بهداشت و درمان (نظام سلامت). پاییز و زمستان ۱۳۸۸، دوره ۱، شماره ۳-۴. صص. ۴۹-۵۶.

منابع

- تقوی، مهدی، ۱۳۸۸. «واحد پول اسلامی؛ ایده‌های مقدماتی». پایگاه دیپلماسی ایرانی. تاریخ انتشار: شنبه ۲۳ آبان ۱۳۸۸. <http://www.irdiplomacy.ir/fa/page/11350/>
- واعظی، محمود. ۱۳۸۵. «سازمان همکاری شانگهای و ایران». معاونت پژوهش‌های سیاست خارجی مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام. ۱۵ خرداد ۱۳۸۵. <http://www.csr.ir/departments.aspx?abtId=07&depId=44&semId=860>
- سازگارا، محسن. بی‌تا. «حق سازماندهی و چانه زنی جمعی». پروژه‌ی E-Collaborative for Civic Education. [پایگاه توانا](#).
- Davis, Keith; Human Relations in Business, USA, New York, McGraw. Hill, 2004, p54.

Industrial Workers of the World (IWW)
demonstration in New York, 11 April 1914

با سپاس از بذل توجه شما